

Mencingerjevega gorenjskega govora kakor n. pr. štajerski »koi« v sledečem popravljenem stavku: »... domišljija mu nosi pred oči plemenito življenje tistih, ki jih (M. »kterih«) nihče več ne obdoljuje, o kojih pa (M. »pa vendar«) v ponižnem spoštovanju starinstva meni, da so bili bolji (M. »bolji bili«) od nas« (str. 1). V slogu prvega popravka in narodne govorice bi bil popravek: ki pa o njih ... meni. — Dosti je pa seveda tudi popravkov, ki so dobri, ker odstranjujejo napačno stavo enklitik, ali kako drugo gramatično ali sintaktično hibo. A na te popravke bi se bila morala omejiti sploh vsa poprava; slog pa in besedni zaklad naj bi ostal v celoti nedotaknjen, posebno, če popravljač nima prave sodbje o dialektičnih kakovostih pisateljevega jezika. Nekaj starinstva pa tudi današnji bralec rad prenese, če bere starejšo slovensko povest, poleg tega pa je popolno moderniziranje sploh nemogoče.

Slovenske narodne pesmi. Uredil dr. I. A. Glonar. Ljubljana 1913. Izdala in založila Matica Slovenska. 15. snopič IV. zvezka pola 31—43 A.) Str. 481—680. — Letošnji snopič »Slovenskih narodnih pesmi« prinaša pesmi o samskem in zakonskem stanu (št. 8184—8538). Razen v pesmih, ki pojejo hvalo devištvu in samskemu stanu (št. 8184—8220) in ki so nastale očitno pod vplivom Cerkve, v tem razdelku skoro nikjer ne vidimo več značilnega sloga stare narodne pesmi z njegovimi značilnimi stalnimi izrazi in narodnopoetično dikcijo. Vzrok pa menda ne bo v prvi vrsti samo večja, oziroma manjša starost, ampak bržčas tudi ta, da so skoro vse ostale pesmi nastale kot priljubljene zabavljice o ženskem spolu ter so se zato vsled pogostega petja že močno izrabile in razpéle. Pesmi, ki drastično opisujejo možaželjnost deklet, ki sware fante pred ženitvijo ali kažejo, kako se ljudje v zakonu časih čudno vedejo, če je žena huda ali lena, mož pa pijanec in zapravljivec, ali če »svojo ženo štrafuje«, te so povečini iznašli fantje, da jeze dekleta, oziroma možje, da dražijo svoje žene. Razumljiva je vsled tega tudi marsikatera sirovost, tudi umazanost, ki se nahaja v njih. Nekatere pesmi-zabavljice pa so očitno mladega izvora, n. pr. »Modna šema« (št. 8436—8440, str. 621 sl.). Pesniške vrednosti nima pa skoroda nobena teh zabavljic.

Kolikor moremo presoditi brez gradiva, na katerem temelji izdaja, je Glonar svojo nalogo vestno vršil — nekatere številke bi bil pa lahko strnil v eno in drugače navedel pod črto (n. pr. št. 8345 in 8346). Delo mu pa je bilo zdaj, ko je izšel že polčetrty zvezek z 8183 deloma zelo obsežnimi številkami iz Štrekcljeve roke, pač dokaj lažje nego je bilo Štrekclju izpočetka, ker je zdaj treba razdelati in izpopolniti le še ostalo gradivo. To se vidi tudi iz podčrtnih opazk, ki se povečini omejujejo na ime zapisovalca in na zbirko, iz katere je pesem vzeta. Upati smemo zato, da bo delo hitro napredovalo h koncu.

Hrvatska knjižnica Matice Slovenske. Knjiga VI.: **Izbrane narodne pesmi hrvatsko-srbske.** I. Junaške pesmi starejših časov. Priredil dr. Branko Vodnik. Ljubljana 1913. 288 str. — Ta Vodnikova knjiga je druga izdaja »Izbranih narodnih pjesama«, ki jih je Branko Drechsler-Vodnik l. 1908. priobčil kot drugi zvezek književnih izdaj društva hrvaških srednješolskih profesorjev. Izpremembe niso bistvene, sedem pesmi, deloma manjšega obsega, je Vodnik izpustil, pet novih

dodal; okrajšal je uvod, ki govori o hrvaški narodni epiki, ter popravil nekatere netočnosti prve izdaje, skrajšal je tudi uvode k posameznim ciklom narodnih pesmi, tu in tam je tudi kaj malega revidiral podčrtne opazke. Pesmi same so porazdeljene po vsebinski zvezi v posamezne cikle. Za legendarnim krogom narodnih pesmi sledi predkosovski (o kralju Vukašinu, Urošu, o zidanju Skadra in dr.), za njim pridejo povrsti kosovski ciklus, ciklus kraljevića Marka, despotov Brankovićev, bratov Jakšićev, Hrvčanov in Ugričičev ter ciklus hajduškouskoški. Vodnikovo skrbno izbrano izdanje bo prav dobro služilo poznavanju hrvaško-srbske narodne epike med Slovenci sploh, posebno pa med našimi dijaki.

Manj zadovoljiv je neorganični, od dr. Ilesiča prihotapljeni dodatek iz cikla vstaških pesmi (str. 245 do 275), posebno ker se Ilesič ni mogel iznebiti svojega nesrečnega nagnjenja do odlomkov in dodatkov. Izmed petih pesmi sta dve pesmi podani v kosih in ena, ki ne spada v ta ciklus, je zmašena vanj kot — dodatek. Ilesičev dodatek »junaških pesmi novejših časov« pa sploh ne spada v okvir knjige, ki na naslovni strani obeta, da bo prinesla stare junaške pesmi in ki v glavnem uvodu govori samo o stari epiki. Če se je Ilesiču (ne Matici Slovenski, kakor piše na str. 277.) »činilo potrebnim« dodati tudi novejše pesmi, naj bi bil to svojo željo pravočasno javil Vodniku, da bi se bila upoštevala ta »potreba« v prvotnem načrtu in bi imeli pred seboj celotno knjigo, ne pa tako dvoavtorsko stvar. Da je v knjigi tudi cirilica, nam je ljubo, a ko bi bil tiskan v njej kak ciklus starih junaških pesmi, bi nam bilo v vsakem oziru bolj ustrezno kot z Ilesičevim v naglici sestavljenim zmašilom.

Ivan Grafenauer.

Gospodin Franjo. Roman. Spisal Podlimbarski. Zabavna knjižnica XXV. zvezek. Založila Matica Slovenska. V Ljubljani 1913. Str. 504. — Za roman ni v sedanji agoniji našega naroda in naše književnosti niti ugodnih razmer, niti volje pri pisateljih, in če kljub temu po dolgem, dolgem času zopet izide, je po pravici senzacija. Tako senzacijo je pobudil Podlimbarski, ko je izdal nenadoma v miru in široko spisano delo, ki je v živem nasprotju z mnogimi novelami, novelicami, črticami, raztrganimi in mnogokrat nepremišljenimi vzdihom od sveta ločenih, vase zaklenjenih duš. Ta literatura je odljudna, nepraktična, Podlimbarski pa je napisal tendenčno delo brez skrbi in bojazni in pravi sam o sebi: »Prisegam ti pri žarkih vzhajajočega solnca, da bi rajši nego po srčnih tajnah zaljubljenih ljudi brbal s smelim peresom po zavoženih napravah javnega življenja, ko bi se smelo pri nas vse natisniti.« (406.) In še eno posebnost ima ta knjiga. Naša lepa književnost nima zraka, prostora, se duši v tesnobi razmer; »kmetskih povesti« smo (po pravici) naveličani, srednjega stanu ni, graščakov še manj, in če se poet pomudi v svojih lastnih »krogih«, kar že več časa sem rad stori, je tam še najbolj zadržljivo. Podlimbarski je šel brez pomislekov na jug in je načel velike, objektivne probleme. Razen tega je nabral še vse polno jugoslovanskih pregovorov in rekel ter nam oplodil jezik s štajersščino in jugoslovansščino, s slednjo celo tako zelo, da knjiga ni brez nerabnih hrvatizmov. (N. pr. »Umoril sem se danes, bogme.« 61.)

Gospodin Franjo je tendenčen roman. Kaj je pisatelj hotel, je razvidno že iz fabule in iz karakteristike